

Propozycja Polskiego Lobby Przemysłowego

Urząd ds. Uzbrojenia, Nauki i Technologii Obronnych

Polska jest jednym z niewielu krajów NATO aspirujących do utrzymywania potencjału obronnego na poziomie umożliwiającym odgrywanie znaczącej roli na arenie międzynarodowej, w których nie istnieje jednolity system zarządzania przemysłem produkującym uzbrojenie, remontami tego uzbrojenia, zapleczem naukowo-badawczym, a także zakupami sprzętu wojskowego i realizacją umów offsetowych itd. Tego rodzaju agendy występują w wielu krajach Paktu Północnoatlantyckiego, a także poza nim. Chodzi o urząd podobny do istniejących praktycznie we wszystkich krajach NATO struktur rządowych np. DARPA w USA, DGA we Francji, Centrum Badań nad Sztuczną Inteligencją (DFDI) w Niemczech, Agencja Awangardowych Opracowań i Innowacji w Rosji.

W Polsce, zamiast jednej agendy rządowej o dużych kompetencjach, wpływ na podejmowanie decyzji w sferze szeroko pojętej obronności i bezpieczeństwa narodowego, ich zapleczu gospodarczym, posiada kilka ministerstw (m.in. obrony narodowej, rozwoju, spraw wewnętrznych, rodziny, pracy i polityki społecznej, cyfryzacji, nauki i szkolnictwa wyższego), które często posiadają rozbieżne interesy. Rezultatem takiego stanu rzeczy jest bałagan kompetencyjny, przepychanki międzyresortowe, przedłużanie procedur decyzyjnych, chaos w planowaniu i realizowaniu zakupów uzbrojenia i wyposażenia resortów siłowych, a także nieracjonalna prywatyzacja w przemyśle obronnym. Występuje nie tylko słaba koordynacja działań pomiędzy ministerstwami i instytucjami w zakresie długofalowej wizji wspólnego kształtowania zintegrowanego systemu bezpieczeństwa państwa, lecz także brak platformy rzeczywistej współpracy pomiędzy: użytkownikami końcowymi – zespołami naukowymi – przemysłem, szczególnie w początkowej fazie opracowywania programów i projektów. Dominuje rozproszony system planowania i ustalania priorytetowych kierunków badań i prac rozwojowych, również z obszaru bezpieczeństwa i obronności państwa, który realizowany jest w oparciu o różne struktury (Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, oraz Narodowego Centrum Nauki) oraz odmienne procedury wyboru i realizacji badań naukowych i prac rozwojowych. Zdecydowana większość obecnie realizowanych w PPO programów rozwojowych współfinansowana jest w znacznej części, sięgającej setek milionów złotych, ze środków pochodzących z budżetu państwa, czy poprzez NCBiR czy NCN, niestety bez bieżącego

nadzoru nad ich realizacją ze strony głównych gestorów. Sytuacja ta zdecydowanie zwiększa ryzyko i koszty działań podejmowanych przez krajowe przedsiębiorstwa na rzecz poszczególnych programów.

Wszystko to powoduje, że modernizacja polskiej armii przebiega zbyt wolno, łatwo podlega wpływom lobbingu międzynarodowego i nie jest skorelowana z budowaniem stabilnego zaplecza gospodarczo-finansowego i produkcyjnego. Nasze przedsiębiorstwa i instytucje pracujące na rzecz obronności w małym stopniu uczestniczą w programach międzynarodowych. Jednocześnie to rozproszenie decyzyjne powoduje, że zostały źle wynegocjowane i nieudolnie były realizowane umowy offsetowe, zwłaszcza związane z zakupem samolotu F-16.

Tę sytuację może zmienić zreorganizowanie obecnych struktur i powołanie Urzędu ds. Uzbrojenia, Nauki i Technologii Obronnych (nazwa robocza). Wzorem dla niego może być na przykład francuska DGA. Przy budowie Urzędu należy wyjść z założenia, że obronność nie jest gestią tylko sił zbrojnych, a podkreślać, że jest to domena całego państwa.

Głównymi celami proponowanego Urzędu powinny być m.in.:

- zarządzanie wszelką działalnością związaną z zakupami uzbrojenia i sprzętu na potrzeby bezpieczeństwa państwa (MON, MSW, Min. Rozwoju, Min. Cyfryzacji),
- analiza współczesnych trendów rozwojowych na rynku uzbrojenia oraz analiza wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa, które będą podstawą do podejmowania decyzji w sprawie zamawianych technologii,
- zarządzanie i koordynowanie rozwojem konstrukcji i technologii na potrzeby bezpieczeństwa państwa,
- zbudowanie bazy danych dotyczącej prowadzonych projektów, nadzorowanie i prowadzenie projektów specjalnych o szczególnym znaczeniu dla obronności państwa, które będą podstawą do opracowania pożądaných systemów bojowych, inicjowanie przedsięwzięć zmierzających do pobudzenia nowych inicjatyw, rozwiązań konstrukcyjnych i technologicznych.
- monitorowanie i nadzorowanie implementacji nowych systemów technologicznych w resorcie obrony narodowej,
- koordynowanie współpracy przedsiębiorstw, znajdujących się pod nadzorem właścicielskim Ministerstwa Obrony Narodowej na czele z Polską Grupą Zbrojeniową, z przedsiębiorstwami prywatnymi i zagranicznymi,

- koordynacja udziału w międzynarodowych programach utrwalających bezpieczeństwo państwa, zwłaszcza inicjowanych przez Europejską Agencję Obrony,
- koordynacja i budowanie modeli finansowania (w tym gwarancji kredytowych) programów zbrojeniowych, m.in. współpraca z sektorem bankowym,
- nadzór właścicielski nad zapleczem naukowo-badawczym tzw. „cywilnym” i „wojskowym”,
- negocjowanie i rozliczanie transakcji kompensacyjnych, określanie kluczowych obszarów, w których powinien być realizowany offset,
- kontrola i marketing ogólny w obszarze eksportu i importu techniki specjalnej, nadzór nad przedsiębiorstwami eksportowo-importowymi,
- nadzór nad służbami technicznymi (normalizacja, dozór techniczny, inspekcja energetyczna, inspekcja architektoniczno-budowlana, metrologia, certyfikacja),
- nadzór nad Centralnym Planem Mobilizacji Gospodarki lub jego odpowiednikiem, który powinien powstać w przyszłości.
- komercyjne wykorzystanie poligonów.

Podstawą nowo tworzonego Urzędu ds. Uzbrojenia, Nauki i Technologii Obronnych powinno być przejście do klarownego definiowania wymagań przy określaniu potrzeb na konkretne zamówienia uzbrojenia i wyposażenia, zwłaszcza na potrzeby MON i MSW, a także realizacja długookresowego planowania związanego z efektywnym i racjonalnym wydawaniem środków budżetowych. Określając zakres kompetencyjny tworzonego Urzędu ds. Uzbrojenia, Nauki i Technologii należy zwrócić uwagę, aby uwzględniał cały proces wprowadzenia, eksploatacji i utylizacji uzbrojenia. Ważne jest, aby na etapie pozyskiwania sprzętu zabezpieczyć na cały okres eksploatacji naprawy, części zamienne oraz szkolenie kolejnych grup żołnierzy, którzy będą go użytkowali. Nowy zintegrowany system powinien wiązać inwestycje badawczo-rozwojowe z rzeczywistymi, perspektywicznymi potrzebami bezpieczeństwa państwa w kluczowych obszarach.

Urząd ds. Uzbrojenia, Nauki i Technologii Obronnych powinien powstać od podstaw, ale w oparciu o etaty istniejące obecnie w różnych resortach. Pewną liczbę z tych etatów będzie można nawet zaoszczędzić dzięki wystąpieniu w zintegrowanej strukturze efektu synergii. Tworzenie struktur Urzędu można przeprowadzić w okresie 3-6 miesięcy. W tym czasie możliwe jest dokonanie rekrutacji (m.in. w oparciu o konkursy) i przeprowadzenie szkolenia jego

pracowników oraz przejęcie kompetencji od dotychczas funkcjonujących struktur. W okresie przejściowym zakres działania Urzędu, powinien być ograniczony do minimum (realizacja wcześniej zawartych umów).

W pierwszym okresie 2-3 lat istnienia, Urząd powinien być podporządkowany Ministrowi Obrony, a później - po jego pełnym ukształtowaniu - bezpośrednio Premierowi. Jego struktura powinna być maksymalnie prosta – składać się może z czterech głównych wydziałów:

1. badań i rozwoju
2. prawno-finansowy
3. zamówień
4. sprzedaży

Przy Urzędzie powinna ponadto funkcjonować stała grupa ekspercka.

Utworzenie Urzędu ds. Uzbrojenia, Nauki i Technologii Obronnych powinno przynieść szereg korzyści. Pod względem organizacyjnym Urząd byłoby kompatybilny z podobnymi strukturami państw Unii Europejskiej i NATO, zajmującymi się obronnością, w tym uzbrojeniem. Przełoży się to na efektywne uczestnictwo we władzach tych organizacji oraz efektywną współpracę w realizacji europejskich programów uzbrojenia. Urząd zapewni efektywne działanie w programach offsetowych poprzez bezpośrednie sterowanie procesem zakupu sprzętu i zawarcia umowy kompensacyjnej. Ponadto pozwoli na bezpośrednią współpracę z krajowym przemysłem obronnym. Zapewni lepsze wydatkowanie środków publicznych przeznaczonych na obronność i pozwoli na skuteczniejsze włączenie przemysłu obronnego w struktury obrony państwa. Dodatkowo pozwoli na lepszą komunikację na linii siły zbrojne-firmy zbrojeniowe w sprawie rozwoju, zakupu i pełnego cyklu eksploatacji sprzętu wojskowego. To zaś umożliwi efektywniejszą realizację programów zaprojektowania, produkcji i wdrożenia nowego uzbrojenia dla potrzeb Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a także zapewni silne wsparcie eksportu produkowanego w Polsce uzbrojenia.

Jednocześnie konieczne jest usprawnienie systemu zamówień dotyczących uzbrojenia i sprzętu wojskowego m.in. poprzez kontraktowanie z odpowiednim wyprzedzeniem w celu umożliwienia zarówno realizacji zamówień przez podmioty PPO jak i wyprzedzające prowadzenie badań i prac rozwojowych (B+R) w obszarach istotnych z punktu widzenia perspektywicznych potrzeb Sił Zbrojnych RP, pozwalających sprostać oczekiwaniom zamawiających

(podstawą dla efektywnej działalności gospodarczej w zakresie rozwoju oraz produkcji uzbrojenia i sprzętu wojskowego, zaspokajającej potrzeby rynku jest bowiem dysponowanie przez przedsiębiorców wiarygodną i wyprzedzającą informacją o potrzebach MON oraz MSW). Istnieje zatem pilna potrzeba podjęcia prac nad korektą obowiązujących obecnie regulacji w zakresie finansowania projektów niejawnych, zarządzania wynikami projektów, w szczególności w aspekcie praw własności intelektualnych i przemysłowych.

Godnym rozważenia wydaje się także utworzenie zintegrowanego ośrodka – poligonu badawczego, umożliwiającego testowanie kluczowych systemów oraz sprzętu i uzbrojenia powstałego w wyniku realizacji programów modernizacyjnych, wypracowywanie zasad ich operacyjnego użycia, a także szkolenie obsługujących je specjalistów (*Zintegrowany Ośrodek Szkolenia na poligonie Drawsko z możliwością wykorzystania znajdującego się w granicach poligonu lotniska Ziemsko*).

Uważamy, iż Urząd ds. Uzbrojenia, Nauki i Technologii Obronnych mógłby powstać na bazie Inspektoratu Implementacji Innowacyjnych Technologii Obronnych; jest to jednak jedna z możliwości.

Warszawa, 2 lipca 2016 r.